
پژوهش ادبی

هنر شعر

www.ketab.ir

عبدالکریم عبادتی

انتشارات امرتات

عبدالکریم عبادتی

طرح جلد و صفحه آرایی: دفتر فنی امرتات

نوبت چاپ: اول

سال انتشار: ۱۴۰۰

چاپ: تهران

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قطع: وزیری

۱۷۰ صفحه

قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۹۱۴-۹-۹

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به نویسنده می باشد)

عبادتی، عبدالکریم، ۱۳۲۱-	سرشناسه
هنر شعر/ عبدالکریم عبادتی	عنوان و نام پدیدآور
گنبد کاووس: امرتات، ۴۰۰	مشخصات نشر
۱۷۰ص	مشخصات ظاهری
978-622-98914-9-0	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
بالای عنوان: پژوهش ادبی	یادداشت
کتابنامه: ص ۱۶۲-۱۷۰	یادداشت
شعر فارسی - ایران - تاریخ و نقد	موضوع
شعر فارسی - مجموعه ها	
شعر سرایی	
PIR۲۵۴۴	رده بندی کنگره
۱۴۸/۰۰۹	رده بندی دیویی
۸۵۶۳۳۲۱	شماره کتابشناسی ملی
فیبا	اطلاعات رکورد کتابشناسی

www. AmortatBook. ir

استان گلستان، گنبد کاووس، امام خمینی شمالی، روبروی پارک قابوس، خیابان آیت ا. . . سعیدی،

پاساژ منوچهری، طبقه دوم (تلفن: ۵۱۰ ۰۰۰ ۰۱۷۳۳ مدیریت: ۰۹۳۸ ۵۴۷۷۵۱۰)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴.....	بیش درآمد
۹.....	هنر شعر
۱۲.....	قالب های اشعار فارسی
۱۹.....	قالب های شعر کلاسیک فارسی
۲۰.....	دوبیتی
۲۱.....	رباعی
۲۳.....	قطعه
۲۷.....	چهار پاره
۳۰.....	قصیده
۴۰.....	غزل
۴۷.....	مسمط
۵۰.....	مستزاد
۵۱.....	مثنوی
۶۴.....	ترجیع بند
۶۹.....	ترکیب بند
۷۲.....	عناصر خیال
۸۱.....	قرینه
۸۴.....	مجاز
۹۵.....	مجاز مرسل مفرد و مجاز مرکب
۹۶.....	تشبیه

۱۰۴.....	تشبیه خیالی و وهمی.....
۱۰۶.....	تشبیه مرکب.....
۱۱۱.....	انواع تشبیه.....
۱۱۴.....	استعاره.....
۱۱۶.....	انواع استعاره.....
۱۲۰.....	استعاره ممکنه یا بالکنایه (کنایی).....
۱۲۴.....	استعاره تحقیقیه و تخیلیله.....
۱۲۴.....	استعاره وفاقیه و عنادیه.....
۱۲۵.....	استعاره مرکب.....
۱۲۶.....	آنیمیسیم.....
۱۲۷.....	کنایه.....
۱۲۹.....	کنایه به تفصیل.....
۱۳۱.....	کنایه قریب و بعید.....
۱۳۴.....	فهرستی از کنایات متداول فارسی.....
۱۵۳.....	همگونههای تصویرساز.....
۱۵۷.....	آرکی تایپ.....
۱۶۰.....	نکته پایانی.....
۱۶۲.....	منابع و مأخذ:.....

پیش در آمد

شعر یک هنر است و شاعر یک هنرمند. اینکه شعر در زبان فارسی از چه زمانی آغاز شده و نخستین شعر پارسی را چه کسی سروده و این هنرمند در کدام برهه از تاریخ ایران پا به عرصه حیات گذاشته موضوع بحث ما نیست، که اگر به این مضمون بپردازیم مطلب به درازا خواهد کشید و ما قصد نداریم سخن خود را دچار اطناب کنیم. بحث ما در این مجموعه صحبت از چگونگی سرایش آن از یک سو، و از سوی دیگر انگیزه های سرودن آن و خصوصیات و قواعدی است که شعر باید تابع آن باشد تا بتواند نام شعر بر خود بنهد و این مسأله نیز از وقتی در ذهن من جان گرفت که گاه گذاری تنی چند از جوانان علاقه مند به سرودن شعر به نگارنده رجوع کرده در زمینه چگونگی شعر و شاعری پرسش هایی می کردند و صراحتاً از تمایلات خود در باب شعر و شاعری صحبت می نمودند و می خواستند در این زمینه برایشان سخن بگویم و اگر توانستم هدایتشان نمایم. از این رو بر آن شدم در مورد اینکه شیوهی سرودن کدام است و صفات و قواعد شعر تابع چه خصوصیتی است و اساساً شعر پارسی چه فرمهایی دارد و از چه قاعده هایی تبعیت می کند. مجموعه ای تهیه نمایم تا راهنمای جوانان باشد تا ره روی در این راه را بیاموزند و ذوق و شوق خود را در محک آزمون بسنجند. کسی چه داند که در آینده نه چندان دور شاعری شوند توانا و نام آور و صاحب شهرت و آوازه که بدیهی است حصول این خواسته بعید و دور از انتظار هم نخواهد بود. صد البته آموختن قواعد سرایش شعر بدین آسانی هم آدمی را شاعر نمی سازد بلکه در اساس این مهارت ذوق و شوق لازمه سخنوری است. بدین معنا که علاوه بر آگاهی از فرمها و قالبهای شعر پارسی و مهارت در وزن و عروض و قافیه و عناصر خیال داشتن ذوق لطیف و احساسات ظریف اوجب واجبات این فن و هنر است. بدون تسلط بر اوصاف و

مختصات هنری که خواهان خلق آن هستیم و بدون آگاهی از ویژگی‌های مربوط به آن و زیر و بم زبانی که بیاری آن می‌خواهیم اثر شعری هنرمندانه بیافرینیم کارمان به آن نتیجه مطلوبی که پی آن هستیم منتهی نخواهد شد.

لذا نفوذ و مهارت به زبان و قواعد آن و اشعاری که بدان زبان سروده شده. قصد ما نیز سرایش بدان زبان است لز ابزار توفیق و رسیدن به هدف است. به همین علت در این مجموعه در حد نیاز راجع به اوزان شعری و قواعد و عناصر خیال یعنی شیوه‌های تصویرگری و تصویرسازی صحبت شده گونه‌های مختلف آن مورد بحث قرار گرفته و با آوردن نمونه‌های مختلف و ذکر الگوها راهی ساده و آسان برای پیمودن این طریق صعب‌العبور گشوده شده است تا علاقه‌مندان و عاشقان طی طریق بتوانند ضمن کسب مهارت‌های لازم قدرت پیمودن این راه را داشته باشند. از این روی مطالعه دقیق محتوای آن با تأکید زیاد توصیه ماست. به علاوه خواندن و مطالعه کنجکاوانه آثار شاعران نام‌آور ادبیات پارسی و درک سخنان ایشان و سنجش مضمونات و محتویات آثار شعری این شاعران با حساسات شخصی خود و محک زدن پیام‌هایشان با احساس درونیمان از ملزومات این کار است. نباید فراموش کرد که ذوق و شوقی که فوقاً به لزوم آنها اشاره شد باید در تمام وقت مطالعه دردل و ذهن ما روشنایی بخش و یار و یاور عشقمان در این مسیر باشد. زیرا که همین عناصر هدایتگر و راهنمای ما در جهت پیمودن این راه خواهند بود. آنوقت است که با بکارگیری آموخته‌هایمان از خصوصیات و ویژگی‌های شعر پارسی و با استفاده از تجربیاتی که از طریق مطالعه آثار شاعران اندوخته‌ایم سرانجام به هدف متعالیمان خواهیم رسید. و توفیقی که برای دست‌یابی به آن نهایتاً کوشیده و سعی بلیغ کرده ایم یاورمان خواهند شد. آنگاه خواهیم دید و شاهد خواهیم بود که به زبان موردنظر و قدرت و توان بیانمان آنهم آراسته و پیراسته به فصاحت و بلاغت قابل تقدیر و تحسین

دست می‌یابیم و هر مطلب پیچیده و مشکل در عرصه بیان همچون موم در قدرت زبان ما رام و تسلیم پذیر خواهند بود.....

اما نکته مهم این است که چرا در برهه فعلی در کشورمان ایران شاعری بنام و زبان آور و صاحب سخن ظهور نمی‌کند. آیا تدریس درس ادبیات در دبیرستان‌های ما با کاستی‌های نامناسبی روبروست یا اینکه کتب درسی ادبیات نقصا نهایی دارد و یا دانش آموزان به آموختن ادبیات رغبتی ندارند. که با چهره‌ای بنام در باب شعر همچون گذشتگان در این زمینه مواجه نمی‌شویم. آیا درس ادبیات فارسی از وجه لازمی که سزاوار آن است برخوردار نیست و همین مسأله بی‌توجهی دانش آموزان ما را به این بخش از دانش بشری که روزگاری ایران سرآمد جهان بوده محروم و ناکام ساخته است نمی‌توان در این مورد علت یا دلیل قانع کننده‌ای ارائه داد تا به روشن تر شدن این معما کمک نماید. تصور نگارنده‌ی این است که باید در جهت هدایت و تشویق قشر تحصیل کرده و یا محصل قدم برداشت شاید بدین طریق بتوان جوانان را به دنیای شعر و شاعری علاقمند ساخت و از این امر شاعرانی به جامعه تحویل داد که توان سعدی‌ها و حافظ‌ها و مولوی‌ها را در چنته داشته باشند و بار دیگر باعث رونق شعر فارسی شوند و کشورمان را به عرصه ادبیات جهانی سربلند و سرافراز نمایند. این کاری غیر ممکن نیست اگر همت و اراده و شورو شوق لازم را همراه ذوق و آگاهی از زیر و بم‌های قواعد آن داشته باشیم می‌توانیم این آرزو را جامه‌ی عمل بپوشانیم. صد البته نباید تصور کرد غرض نگارنده این است که مجموعه‌ی تألیف شده را دال بر ادعایی برای پیشرفت مسأله ادبیات یا شعر و شاعری قلمداد کند بلکه اساس نیت من بدین معناست که تألیفات این چنینی می‌تواند و می‌تواند قطره‌ای باشند در ارشاد راغبان شعر فارسی زیرا که معتقد است.